

ŠIMÁK, Jakub. *Návrat uprchlíků a přemístěných osob na území Bosny a Hercegoviny po Daytonu*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra Ruských a východoevropských studií, 2010. 102 s.

Oponent práce PhDr. Kateřina Králová, Ph.D.

IMS FSV UK, Praha 2010

Předložená magisterská práce Jakuba Šimáka zkoumá problematiku nucené migrace a návratů v rámci Bosny a Hercegoviny od konce ozbrojeného etnického konfliktu (1992-1995), který v Evropě předznamenal de facto největší migrační vlnu od konce druhé světové války, až do současnosti. Na nucenou migraci pohlíží zejména skrze prizma mezinárodních vztahů, přičemž se soustřeďuje na to, jak se mezinárodnímu společenství podařilo implementovat cíle vytyčené Daytonskou mírovou smlouvou v praxi. Empirická analýza poválečného vývoje je zde zajímavě kombinována s případovou studií, která formulované hypotézy aplikuje v pečlivě vybraném mikroregionu (oblast Foča).

V úvodu práce se autor dostatečně vyrovnal jak s vytyčením vlastní koncepce, metody a základních tezí, tak také s hodnocením heuristické základny (přestože se domnívám, že k sekundární literatuře mohl přistoupit ještě kritičtěji). Samotný text je rozčleněn do pěti kapitol, z nichž první charakterizuje stav bosenské společnosti před válkou a blíže pojednává o příčinách nucené migrace pramenících z jugoslávského konfliktu. Následující část čtenáře detailně seznamuje s Daytonskou smlouvou a analyzuje implementaci její sedmé přílohy (Anex 7). Dále kriticky hodnotí postoj domácích i zahraničních institucí k dosažení jednoho ze základních předsevzetí – znovuvytvoření jednotné a etnicky promíšené Bosny a Hercegoviny, kterému je v podstatě věnována celá práce.

Právě přístupu mezinárodního společenství jako celku i jednotlivých organizací k realizaci návratů se věnuje třetí kapitola, která období od roku 1995 do současnosti dělí do čtyř fází: téměř bezvýhradně většinovými návraty počínaje, přes posílení pravomocí Vysokého představitele pro Bosnu a Hercegovinu a s tím spojeným přímým zásahem do místní legislativy i lokální politiky, který ve svém důsledku vedl také k posílení menšinových návratů, a konče předáním odpovědnosti za uskutečňování návratů do rukou celostátního Ministerstva pro lidská práva a uprchlíky. Čtvrtá část do jisté míry srovnává efektivitu humanitárních programů prosazovaných mezinárodními organizacemi shora a úspěšností tzv. spontánních návratů zdola často stimulovaných samotnými uprchlíky. Práci uzavírá již zmiňovaná případová studie, která se věnuje menšinovým návratům do opštiny Foča a do značné míry potvrzuje neúspěch mezinárodního snažení o opětovné promíšení zdejších etnik.

Téma je zpracovááno velmi dopodrobna na základě širokého spektra zdrojů nejružnější povahy, od početné sekundární literatury přes zprávy mezinárodních organizací, statistiky, zákony a jiné normativní akty, až po rozhovory s přímými svědky a aktéry menšinových návratů. Stať vhodně doplňují přílohy, které přibližují bosenskou realitu skrze mapy znázorňující etnické složení obyvatelstva a přibližují geografické rozložení Bosny a Hercegoviny. Mám nicméně pocit, že by do příloh bylo vhodné doplnit seznam zkratk, v nichž se čtenář během devadesáti velmi zhuštěných stran textu začíná zákonitě ztrácet (OHR, UNMiBH, RRTF atd.). Rovněž bych se zamyslela, jestli jsou veškeré vysvětlivky obsažené v poznámkovém aparátu nutné, nebo nedají-li se zpracovat přímo do textu. V nynější podobě při čtení částečně odpoutávají pozornost.

Samo zpracování tématu dokazuje, že má autor o problematice hluboké povědomí a velmi dobře se v ní orientuje. Chtěla bych tak poukázat jen na pár spíše formálních drobností. Pro kulturu vzpomínání („pomníky, hřbitovy, či svatostánky“ – s. 15) by rozhodně bylo možno nalézt vhodnější zdroj, než je encyklopedie Britannica. Dále by měl autor sjednotit terminologii pro *safe areas* („ochranné oblasti“ – s. 25-26, „ochranné zóny“ – s. 26/p. 65, „bezpečné zóny“ – s. 76/p. 325, nebo dnes v českém prostředí možná nejvýstižnější pojem bezpečné oblasti). I zde by ve spojitosti s masakry v bezpečných oblastech bylo možná lépe odkázat na jinou literaturu než na sice velmi zajímavý, ale v této souvislosti ne zcela vhodný komiks *Bezpečná zóna Goradže*. Stejně tak by podle mne měl autor unifikovat používání anglických, či českých názvů mezinárodních projektů (např. „Otevřená města“ vs. „Imagine Communities“) a řez písma (nestálé užívání kurzívy). Až na pár drobných překlepů („Popov most“ vs. „Popov Most“ – s. 80, odkazy v závěru nikoli v horním indexu ap.), kterým se snad nikdy nelze zcela vyhnout, je ale práce zpracována velmi pečlivě a nemám k ní dalších výhrad.

Pro obhajobu a rozpravu o zkoumaných problémech bych se nicméně ráda pokusila formulovat několik otázek, na které jsem v textu nenašla, resp. našla jen dílčí odpověď:

- Jaké mělo Německo vnitropolitické důvody pro udílení statutu „dočasné ochrany“ a proč usilovalo o brzkou repatriaci bosenských uprchlíků?
- Proč je pro menšinové návraty důležitý silný politický mandát a kdo jej má obdržet?
- Proč je v současnosti návratový proces v Bosně považován za ukončený?
- Jakou roli zde dnes hraje OHR?

Na závěr bych práci výslovně doporučila k obhajobě a navrhla hodnotit jako výbornou.